

دیدگاه

شماره: ۸۶۷	موضوع: رویکرد جدید در ساختار تولید گوشت مرغ به منظور تنظیم بازار داخلی
تاریخ: ۱۳۹۸/۰۷/۲۸	تهیه کننده: دکتر زورار پرمه
توضیح اجمالی: تولید گوشت مرغ در مقایسه با گوشت قرمز به دلایل مختلفی همچون دوره پرورش کوتاه، بازده بالاتر تبدیل دان به گوشت و قیمت تمام شده پایین تر، فضای مورد نیاز تولید کمتر و ... از توجیه اقتصادی بالاتری برخوردار است. ایران در سال ۲۰۱۷ با تولید ۲/۲ میلیون تن گوشت مرغ و سهم ۱/۸ درصد از کل تولید جهانی در رتبه ۱۰ جهان قرار دارد. در این بازار سه کشور آمریکا، برزیل و چین با سهم ۱۵/۶، ۱۱/۱ و ۱۰/۸ درصد تولید جهانی حایز رتبه های اول تولید هستند. آنچه در تولید گوشت مرغ حائز اهمیت است، دسترسی به نهادهای تولید (دان و جوجه یک روزه) است. کشورهای تولیدکننده برتر جهانی در زمینه تولید نهاده دان (ذرت و کنجاله سویا) نیز جزء تولیدکنندگان بزرگ و عمدتاً صادرکننده این نهاده ها نیز هستند و به علاوه به سمت اصلاح نژاد مرغ "لاین" برای تولید جوجه یک روزه مطابق با شرایط آب و هوایی نیز حرکت کرده اند. این در حالی است که وابستگی تولید داخلی کشور به واردات نهاده دان بیش از ۷۰ درصد است و همین امر ضمن انتقال نوسانات بازار جهانی این نهاده ها به بازار داخلی، پایداری تولید را نیز با مشکل مواجه می سازد. از طرف دیگر کشور در تولید مرغ لاین علی رغم سابقه ۵۰ ساله نتوانسته است به لحاظ کمی و کیفی نظر تولیدکنندگان گوشت مرغ را برای تولید جوجه های یک روزه با کارایی بالا جلب نماید. علاوه بر مشکلات واردات دان، ضریب تبدیل دان به گوشت مرغ چالش دیگری است که در طرفه عرضه گوشت مرغ در کشور وجود دارد. در کشورهای مهم تولیدکننده این ضریب ۱/۶ است (هلند ۱/۵۸، انگلستان ۱/۶۷، دانمارک ۱/۵۵) در حالی که ضریب تبدیل دان به گوشت مرغ در ایران حداکثر ۲ است که یکی از نتایج مهم آن افزایش هزینه تمام شده تولید است. علاوه بر مسئله دان، یکی از چالش های مهم صنعت طیور در ایران بحث تامین جوجه یک روزه است. اما شاید یکی از بحث های بسیار مهم در زمینه تولید گوشت مرغ به ساختار تولید آن برمی گردد. در دنیا از دهه ۱۹۴۰ ساختارهای سنتی تولید جای خود را به ساختارهای ادغامی و قراردادی داده است. بنابراین امروزه در کشورهای بزرگ تولیدکننده ساختارهای سنتی به منظور کاهش ریسک تولید، افزایش تولید، افزایش رقابت پذیری و ... جای خود را به ساختارهای جدیدی داده اند. در سیستم قراردادی، شرکت طرف قرارداد نهاده های تولید را برای تولیدکنندگان فراهم می کند و تولیدکنندگان نیز فضای تولید و نیروی کار را تامین خواهند کرد. خرید گوشت مرغ نیز براساس قیمتی که در قرارداد ثبت شده خریداری شده و سایر فرایندهای فرآوری و بازاریابی توسط این شرکت ها انجام می گیرد. بنابراین ریسک تولید کاملاً به این شرکت های بزرگ منتقل می شود، اما در سیستم ادغامی کل فرایند تامین، تولید و توزیع در اختیار یک شرکت قرار دارد. برای مثال در ترکیه که یکی از تولیدکنندگان بزرگ گوشت مرغ است (حدود ۲/۱ میلیون تن) ۹۱ درصد از تولید گوشت مرغ، تخم مرغ نطفه دار و جوجه یک روز و ۷۵ درصد از تولید تخم مرغ توسط تعداد اندکی (به ترتیب ۲۹ و ۴۵) بنگاه ادغامی صورت می گیرد. کشور آفریقای جنوبی یکی دیگر از کشورهایی است که دو شرکت بزرگ RCL و Astral به عنوان پیشروها در بازار گوشت مرغ این کشور عمل می کنند. این دو شرکت فرایند کامل زنجیره تامین (مرغ لاین، مرغ مادر، جوجه یک روزه، دان)، تولید و فرآوری و توزیع را در اختیار دارند (سیستم یکپارچه تولید). برای مثال Astral سالانه بیش از ۲۰۰ میلیون مرغ تولید می کنند (حدود ۵۰۰ هزار تن). بنابراین این شرکت ها دارای صرفه های بالای مقیاس بوده و توانسته اند تمام زنجیره تولید را پوشش دهد. برزیل که دومین تولیدکننده و اولین صادرکننده بزرگ گوشت مرغ در دنیا است نیز دارای چنین ساختارهایی است. در برزیل سیستم قراردادی بسیار پیشرفته است. در این کشور بیش از ۱۸۰ هزار تولیدکننده گوشت مرغ در جنوب کشور بیش از ۶۳ درصد کل گوشت این کشور را تولید می کنند. این تولیدکنندگان محصول خود را به دو شرکت بزرگ BRF و JBS به صورت قراردادی عرضه می نمایند، به عنوان نمونه این دو شرکت در سال ۲۰۱۴ بیش از ۲/۶ میلیارد مرغ را کشتار نموده اند (۶/۵ میلیون تن تولید)^۲. به علاوه ۷۰ درصد صادرات گوشت مرغ و فراورده های آن توسط این دو شرکت صورت می گیرد (۲/۵ میلیون تن). این دو شرکت علاوه بر تامین داخلی، صادرات مستقیم، در بازار کشورهای دیگر نیز حضور دارند. برای مثال شرکت BRF هفت کارخانه فرآوری را در آرژانتین ایجاد نموده است. همچنین برای حضور در بازار خاورمیانه در سال ۲۰۱۴ کارخانه فرآوری صنعت غذا را در ابوظبی راه اندازی کرده است. در اروپا نیز مالکیت شرکت فرآوری طیور Plusfood در انگلستان و هلند را به دست آورده است. یا شرکت JBS از طریق شرکت Moypark (بزرگترین فرآوری کننده طیور در اروپا که کارخانه فرآوری در کشورهای انگلستان، فرانسه و هلند دارد) در در بازار اروپا حضور پررنگی دارد. این شرکت یکی از پیشروان بازار مرغ در آمریکا نیز به شمار می رود.	

^۱ - یعنی به ازای ۱/۶ کیلوگرم دان، یک کیلوگرم گوشت به دست می آید. با فرض تولید ۲،۲ میلیون تن گوشت مرغ و با ضریب تبدیل ۲، حدود ۴،۴ میلیون تن دان نیاز خواهیم داشت. در صورت کاهش این ضریب به ۱،۷ حدود ۶۶۰ هزار تن مصرف دان صرفه جویی خواهیم داشت.

^۲ - از کل صادرات ۱۰/۶ میلیون تن صادرات گوشت مرغ در جهان حدود ۳/۹ و ۳/۲ میلیون تن آن در اختیار برزیل و آمریکا قرار دارد.

دیدگاه

این چنین ادغام‌ها در بازار گوشت مرغ آمریکا بسیار گسترده است و به دهه ۱۹۳۰ برمی‌گردد. در این کشور تعداد مزارع از ۱/۶ میلیون (با فروش ۵۸۱ میلیون مرغ) در دهه ۱۹۵۰ به ۲۷ هزار مزرعه^۲، فروش ۸/۹ میلیارد مرغ و ظرفیت متوسط هر مرغداری ۳۲۹ هزار مرغ رسیده است. در این کشور دو شرکت بزرگ تاسیون و پلیگرم به ترتیب سالانه ۳/۵ و ۳/۳ میلیون تن گوشت‌مرغ تولید خواهند کرد و تولید ۱۰ شرکت بزرگ حدود ۱۳ میلیون تن است (کل تولید این کشور حدود ۱۸ میلیون تن می‌باشد).

بررسی مطالعات انجام شده در این خصوص نشان می‌دهد که کارایی فنی سیستم تولید قراردادی بسیار بالاتر از سیستم سنتی است (راندمان ۹۵ درصدی/در قیاس با راندمان ۷۹ درصدی). بعلاوه سودآوری در سیستم قراردادی بالاتر از سیستم معمولی است. نکته حائز اهمیت این است که در بسیاری از قراردادهای منعقد شده بین تولیدکننده مرغ و ادغام‌گر، مسئله بهره‌وری و افزایش کیفی مرغ نیز مورد توجه قرار گرفته است؛ به نحوی که تولیدکنندگانی که دارای کیفیت بالاتری هستند از قیمت بالاتری در خرید نیز برخوردار خواهند بود. همچنین تولیدکنندگان فاقد قرارداد با ریسک‌های بیشتری مواجه می‌شوند.

نکات کلیدی: بررسی‌ها نشان می‌دهد که امروزه صنعت مرغداری از حالت سنتی خارج شده و به صنعتی بسیار پیشرفته در صنعت جهان تبدیل شده است. این امر نیز مدیون تحولاتی است که در ساختار تولید این محصول صورت گرفته است. مادامی که ساختار تولید در ایران بر مبنای قراردادی یا ادغامی نباشد، بازار این محصول هیچگاه به سامان نخواهد بود و نوسانات قیمت در این بازار هم رفاه تولیدکننده و هم رفاه مصرف‌کننده را تحت تاثیر قرار می‌دهد و هم دولت را در سیاست‌گذاری منسجم و یکپارچه با مشکل مواجه می‌نماید. با شکل‌گیری ساختار قراردادی نتایج زیر حاصل می‌گردد:

- ۱- با تامین دو منبع مهم نوسانات قیمت مرغ (دان و جوجه یک روزه^۳) توسط ادغام‌گر، ضمن انتقال ریسک تولید از تولیدکننده گوشت مرغ به ادغام‌گر، سرمایه در گردش آنها را نیز کاهش خواهد داد. بعلاوه به دلیل قیمت خرید از پیش تعیین شده مطابق قرارداد، تولیدکننده همواره سود متعادلی را در هر دوره از تولید کسب خواهد کرد.
- ۲- ادغام‌گر به منظور کاهش هزینه‌های تولید و افزایش کارایی فنی، بهترین نهاده‌ها و مشاوره‌ها را در اختیار تولیدکننده قرار می‌دهد.
- ۳- بجای حداکثرسازی سود در هر حلقه از اکوسیستم تولید، ادغام‌گر به دنبال حداکثرسازی سود در انتهای زنجیره است.
- ۴- دولت بجای تمرکز بر سیاست‌گذاری بر تولیدکنندگان خرد، بر چند ادغام‌گر کلان تمرکز خواهد نمود. از این طریق نوسانات در بازار کاهش خواهد یافت.
- ۵- صرفه‌های مقیاس در صنعت به شدت افزایش خواهد یافت و به طور قطع تولید داخلی و در نتیجه صادرات افزایش می‌یابد. بعلاوه صنعت فرآوری در این بخش همانند کشورهای پیشرو به تدریج شکل خواهد گرفت.
- ۶- در بخش تولید گوشت طیور در کشور می‌تواند کشتارگاه‌ها یا تولیدکنندگان دان را به عنوان ادغام‌گر پیشنهاد نمود.

۳- تعداد مزارع ایران نیز بیش از ۲۰ هزار واحد است با ظرفیت تولید ۲/۲ میلیون تن، در حالی که با همین تعداد مرغداری ظرفیت تولید آمریکا حدود ۱۸ میلیون تن در سال است.

۴- بیش از ۸۰ درصد هزینه‌های تولید به این دو نهاده اختصاص دارد.